

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sva prava pridržana. Dopuštenje za ponovno objavljivanje ovog sažetka dano je isključivo u svrhu uključivanja u HUDOC bazu podataka Suda.

© Office of the Representative of the Republic of Croatia before the European Court of Human Rights. All rights reserved. Permission to re-publish this summary has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Bureau de l'Agent de la République de Croatie devant la Cour européenne des droits de l'homme. Tous droits réservés. L'autorisation de republier ce résumé a été accordée dans le seul but de son inclusion dans la base de données HUDOC de la Cour.

SAŽETAK PRESUDE

HURBAIN PROTIV BELGIJE PRESUDA VELIKOG VIJEĆA OD 4. SRPNJA 2023. ZAHTJEV BR. 57292/16

*Presuda kojom se u digitalnoj arhivi tiska nalaže anonimizacija online članka
zakonito objavljenog prije 20 godina
predstavlja razmjerno ograničenje slobode širenja informacija*

ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva izdavač je dnevnih novina *Le Soir*. U tiskanom izdanju novina iz 1994., *Le Soir* je u članku izvijestio o prometnoj nesreći u kojoj su poginule dvije osobe a tri su ozlijeđene, a koju je skrivio G., u članku naveden s punim imenom i prezimenom. G., po struci liječnik, prometnu nesreću je skrivio pod utjecajem alkohola. Za predmetno kazneno djelo 2000. G. je osuđen na uvjetnu kaznu zatvora. Kaznu je odslužio te je 2006. rehabilitiran. Na svojoj internet stranici 2008., *Le Soir* je objavila elektroničku verziju svoje arhive novina od 1989. uključujući i sporni članak u kojem je G. naveden punim imenom i prezimenom. 2010. godine G. se obratio pravnoj službi novina, tražeći da se članak ukloni iz elektroničke arhive novina ili da se barem anonimizira. No *Le Soir* je odbio G.-ov zahtjev. G je potom 2012. tužio podnositelja kako bi ishodio anonimizaciju članka. U tužbi je istaknuo da mu je povrijeđeno pravo na privatni život, koje je prema belgijskom pravu uključivalo i pravo na zaborav. Prvostupanjski sud je usvojio tužbu G.-a, naloživši podnositelju da u digitalnoj verziji članka te u svim bazama podataka za koju je odgovoran ime i prezime G.-a zamijeni slovom X. Predmetnu presudu potvrdio je Prizivni sud u Liègeu, a naknadno podnesenu reviziju podnositelja odbacio je Kasacijski sud.

PRIGOVORI

Pred ESLJP-om podnositelj zahtjeva pozvao se na članak 10. Konvencije istaknuvši da presuda kojom ga se obvezuje da anonimizira novinski članak u svojoj digitalnoj arhivi predstavlja povredu slobode izražavanja.

Presudom od 22. lipnja 2021. vijeće ESLJP-a odluke belgijskih sudova kojima se nalaže anonimizacija ocijenio je razmjernim i odbio zahtjev podnositelja. Vijeće je istaknulo da države članice uživaju široku slobodu procjene pri uspostavi ravnoteže između prava koja se jamče člankom 8. i 10. Konvencije pod uvjetom da je uspostava ravnoteže učinjena u skladu s kriterijima iz prakse ESLJP-a.

Na zahtjev podnositelja i po odobrenju odbora predmet je podnesen velikom vijeću.

OCJENA ESLJP-a

Veliko vijeće složilo se s ocjenom vijeća ESLJP-a da je miješanje u pravo podnositelja bilo u skladu sa zakonom te slijedilo legitiman cilj zaštite prava G.-a. Ključno pitanje je bilo: jesu li odluke belgijskih sudova kojima se podnositelju nalaže anonimizirati elektroničku verziju spornog članka na web stranici *Le Soir*, temeljem „prava na zaborav“, bile nužne u demokratskom društvu.

Sloboda tiska, koju danas treba ocjenjivati i kroz prizmu razvoja informacijskih tehnologija, osim svoje primarne funkcije „javnog čuvara“ ima i sekundarnu ulogu u održavanju arhiva s vijestima i stavljanju arhiva na raspolaganje javnosti. Digitalni arhivi važni su za obrazovanje te povijesna istraživanja, osobito zato što su lako dostupni javnosti i općenito besplatni. U tom smislu, nesporno je da i ta sekundarna uloga tiska uživa zaštitu članka 10. Konvencije (*M.L. i W.W. protiv Njemačke*,¹ br. 60798/10 i 65599/10, stavak 102., 28. lipnja 2018.) te bi zaštita cjelovitosti digitalnih arhiva tiska trebala biti vodeće načelo kada se razmatra svaki zahtjev za uklanjanjem ili izmjenom arhiviranog članka koji pridonosi očuvanju sjećanja. Navedeno posebno vrijedi ako zakonitost objavljenih članaka nikad nije dovedena u pitanje kao što je slučaj u predmetu podnositelja.

Analizirajući pravo na zaborav u kontekstu članka 8. Konvencije, veliko vijeće je istaknulo da ono uključuje i „pravo na zaborav na internetu“², koje je povezano s pravom na poštovanje nečijeg ugleda, bez obzira na to koje se mjere traže u tu svrhu tj. zaborav kroz „uklanjanje s popisa“ (koje mjere poduzimaju operateri tražilica) ili deindeksiranje (koje mjere mogu poduzeti osobe koje su stvorile sadržaj na internetu). U svakom slučaju, pravo na zaborav ne predstavlja samostalno pravo koje se jamči Konvencijom. U svojoj dosadašnjoj praksi ESLJP

¹ Sažetak presude dostupan je i na [hrvatskom jeziku](#).

² Suvremenu raspravu o tom aspektu „prava na zaborav“ otvorena je i osnažena presudom Europskog suda u predmetu *Google Spain SL, Google Inc. protiv Agencia Española de Protección de Datos (AEPD), Mario Costeja González* ([C-131/12](#))

nije potvrdio niti jednu odluku kojom se uklanjaju ili mijenjaju informacije zakonito objavljene u novinarske svrhe i arhivirane na web stranici nekih novina³. S tim na umu, veliko vijeće ESLJP-a je smatralo da kriteriji⁴ koji služe za ocjenu je li uspostavljena ravnoteža između članaka 8. i 10. Konvencije iz presude *Axel Springer AG protiv Njemačke* [VV](br. 39954/08, stavci 89.-95., 7. veljače 2012.) i koje je primijenilo vijeće ESLJP-a u svojoj presudi, nisu izravno primjenjivi u predmetu podnositelja.⁵

Veliko vijeće ESLJP-a utvrdilo je nove kriterije prema kojima se treba ocjenjivati je li zahtjev za uklanjanjem ili izmjenom novinarskog sadržaja, koji je arhiviran na internetu, npr. anonimizacijom, u skladu s Konvencijom, i to:

(i) Priroda arhiviranih informacija

ESLJP je utvrđivao odnose li se objavljene informacije na privatni, profesionalni ili javni život, te jesu li te informacije imale društveni učinak, odnosno potpadaju li u intimnu sferu privatnog života i stoga su posebno osjetljive. Istaknuo je da podaci koji se odnose na kaznene postupke, kao u predmetu podnositelja, treba klasificirati kao osjetljive (*Biancardi protiv Italije*,⁶ br. 77419/16, stavak 67. 25. studenog 2021.). No uključivanje individualiziranih informacija, poput imena i prezimena, u novinske članke o kaznenom postupku samo po sebi nije sporno prema Konvenciji (*S. i Marper protiv Ujedinjene Kraljevine* [VV], br. 30562/04 i 30566/04, stavak 66., ECHR 2008.).⁷

(ii) Vrijeme koje je proteklo od događaja te od prve i online objave

Relevantnost informacije povezana je s njezinom aktualnošću. Prolazak značajnog vremenskog razdoblja od događaja i prve online objave utječe na pitanje treba li osoba imati “pravo na zaborav”.

U podnositeljevom slučaju, prošlo je značajno vrijeme (16 godina) između prvog objavljivanja članka i prvog zahtjeva G.-a za anonimizacijom, a ukupno je prošlo oko 20 godina do izricanja

³ Predmeti u kojima je ESLJP u svojoj dosadašnjoj praksi odlučivao o uklanjanju ili izmjeni novinskih članaka koji su pohranjeni u digitalnim arhivama redoslijedom kako su navedeni u presudi: (i) *Węgrzynowski i Smolczewski protiv Poljske*, br. 33846/07, 16. srpnja 2013. (ii) *Fuchsmann protiv Njemačke*, br. 71233/13, 19. listopada 2017., (iii) *M.L. i W.W. protiv Njemačke*, br. 60798/10 i 65599/10, 28. lipnja 2018. te (iv) *Biancardi protiv Italije*, br. 77419/16, 25. studenog 2021. *Biancardi protiv Italije* ujedno predstavlja jedini predmet u kojem je izričito spomenut koncept „prava na zaborav”.

⁴ Predmetni kriteriji su: (i) doprinos raspravi od općeg interesa, (ii) stupanj poznatosti dotične osobe, (iii) prethodno ponašanje dotične osobe prema medijima, (iv) način dobivanja predmetne informacije, (v) sadržaj, oblik i posljedice objave i (vi) težina sankcije izrečene podnositelju zahtjeva

⁵ Naime, već u recentnom predmetu *Biancardi protiv Italije* (br. 77419/16, 25. studenog 2021.), u kojem je sudio o tome postoji li odgovornost novinara za štetu nastalu zbog deindeksiranja članka objavljenog na internetu, ESLJP je utvrdio nove kriterije koje je potrebno uzeti u obzir kada se odlučuje o „pravu na zaborav”.

⁶ Sažetak predmetne presude dostupan je i na [hrvatskom jeziku](#).

⁷ Ocjenjujući je li informacija o kaznenim stvarima osjetljiva ESLJP se pozvao i na Konvenciju o zaštiti osoba glede automatizirane obrade osobnih podataka i Dodatni protokol uz Konvenciju za zaštitu osobe glede automatizirane obrade osobnih podataka u vezi nadzornih tijela i međunarodne razmjene podataka koje je donijelo Vijeće Europe te praksu Suda Europske unije (C-131/12 i C-136/17)

presude. Kao rezultat toga, G. koji je bio rehabilitiran 2006. imao je legitiman interes nakon toliko vremena tražiti da mu se omogući da se ponovno integrira u društvo bez trajnog podsjećanja na njegovu prošlost.

(iii) Suvremeni značaj informacije i doprinos raspravi od javnog interesa

ESLJP je razmotrio nastavlja li predmetni članak, u vrijeme podnošenja zahtjeva za “pravo na zaborav”, pridonositi raspravi od javnog interesa, je li stekao ikakav povijesni, istraživački ili statistički značaj te je li i dalje relevantan za bolje razumijevanje skorašnjeg događaja. Naglasio je da se javni interes ne može svesti na žudnju javnosti za informacijama o privatnom životu ili želju čitatelja za senzacionalizmom ili čak voajerizam. Međutim, zbog prirode arhiva digitalnog tiska njihov trenutačni doprinos raspravi od javnog interesa nije odlučujući u većini slučajeva. U nedostatku takvog doprinosa mora se utvrditi jesu li arhivirane informacije od interesa za bilo koju od gore navedenih svrha, primjerice za povijesne i znanstvene svrhe.

ESLJP se složio s utvrđenjem Prizivnog suda u Liègeu, da 20 godina nakon događaja identitet osobe koja nije bila javna nije pridonio javnom interesu. Članak je samo dao statistički doprinos javnoj raspravi o sigurnost na cesti, a događaji o kojima izvješćuje očito nisu bili od povijesnog značaja.

(iv) Je li osoba koja tvrdi da ima pravo biti zaboravljena poznata te njezino ponašanje nakon događaja

Uloga ili funkcija osobe koja je predmet članka i/ili fotografije važan je kriterij pri vaganju suprotstavljenih prava koja se jamče člankom 8. i 10 Konvencije (*Von Hannover protiv Njemačke (br. 2)* [VV], br. 40660/08 i 60641/08, stavak 110., ECHR 2012.). Pitanje je li pojedinac poznat mora se ocjenjivati u svjetlu posebnih okolnosti pojedinog predmeta te u trenutku kada je zahtjev za zaštitu „prava na zaborav“ podnesen. Također, važno je i ponašanje podnositelja nakon što je izvorni članak objavljen.

G. nije obavljao nikakvu javnu dužnost. Sama činjenica da je bio liječnik ni u kojem smislu nije opravdavala njegovo kontinuirano identificiranje u članku koji je izvještavao o događaju starom 20 godina. G. je bio nepoznata osoba široj javnosti, kako u vrijeme događaja, tako i u vrijeme podnošenja zahtjeva za anonimizaciju. On nije stupio u kontakt s medijima kako bi dodatno poticao raspravu o predmetnom događaju kada se on dogodio, niti kada je naknadno objavljen na internetu. Naprotiv, sve radnje koje je G. poduzeo pokazale su njegovo nastojanje da se drži podalje od oka javnosti.

(v) Negativne posljedice stalne dostupnosti informacija na internetu

Kako bi se opravdala izmjena članka pohranjenog u arhivi digitalnog tiska, pogođena osoba mora iznijeti utemeljenu tvrdnju da joj je nastala ozbiljna povreda prava na privatni život. Posljedično, potrebno je utvrditi je li osuda izbrisana iz kaznene evidencije te ima li stalna dostupnost informacije na internetu negativne posljedice na ponovno integriranje te osobe u

društvo. Pritom, ESLJP ne smatra da je činjenica da je netko rehabilitiran sama po sebi dovoljna za pozivanje na „pravo na zaborav“.

Prizivni sud u Liègeu smatrao je da elektroničko arhiviranje članka koji se odnosi na počinjenje kaznenog djela ne bi trebalo stvoriti neku vrstu „virtualne kaznene evidencije“ za G.-a koji je odslužio kaznu i koji je rehabilitiran. Jednostavnim pretraživanjem na temelju imena i prezimena G.-a na web stranici *Le Soira* ili Googleu odmah se dolazilo do spornog članka. Stoga je nedvojbeno da je dostupnost članka bila štetna za G.-a, barem psihološki. Takva situacija omogućila je široj javnosti lako dostupnom informaciju o G.-ovoj prethodnoj osuđivanosti. Za G.-a, koji je bio liječnik, navedeno je značilo da je predmetna informacija bila dostupna i njegovim kolegama, pacijentima ili potencijalnim pacijentima. Navedeno je nedvojbeno dovelo do narušavanja njegovog poslovnog ugleda, određene stigmatizacije te mu je otežavalo ponovno uključivanje u društvo i normalan život. Ovakav zaključak i obrazloženja Prizivnog suda u Liègeu, ESLJP nije smatrao spornim.

(vi) Stupanj dostupnosti informacija u digitalnim arhivama

ESLJP je napomenuo da su internetske stranice informacijski alati različiti od tiskanih medija te da je rizik od štete kod njih značajno veći. Međutim, kako bi se neka informacija pronašla u arhivi digitalnog tiska potrebno je izvršiti određene radnje poput unošenja ključnih riječi ili pojmova koji se pretražuju. Bez toga, malo je vjerojatno da bi neki članak privukao pozornost internet korisnika koji ne traže konkretnu informaciju. Stoga je pri vaganju suprotstavljenih interesa važno utvrditi stupanj dostupnosti arhiviranog članka, odnosno je li dostupan bez ograničenja i besplatno ili je pristup ograničen na neki način.

Arhive novina *Le Soira* bile su besplatno dostupne od 2008. kada su objavljene na internetu, a sporni članak bio je objavljen i dostupan, bez ograničenja, tijekom cijelog trajanja nacionalnog postupka. Slijedom navedenog, laka i neograničena dostupnost članka nedvojbeno je naštetila G.-u.

(vii) Utjecaj mjere na slobodu izražavanja, odnosno na slobodu tiska

ESLJP je istaknuo da radi zaštite prava drugih, operater tražilice može reorganizirati rezultate pretraživanja tako da se poveznica na predmetnu web stranicu pojavljuje na manje istaknutom mjestu na popisu rezultata ili izvršiti potpuno ili djelomično brisanje, kada je u pitanju pretraživanje na temelju imena pogođene osobe i uklanjanjem veze iz indeksa tražilice. S druge strane osoba koja je objavila sadržaj, radi zaštite ugleda i prava drugih može: a) ukloniti dio ili cijeli tekst pohranjen u digitalnoj arhivi, b) izvršiti anonimizaciju, c) dodati bilješke tekstu, d) ukloniti članak iz indeksa interne tražilice web stranice ili e) deindeksirati članak, potpuno ili djelomično za vanjske web tražilice.

Pri odlučivanju o tome koju mjeru treba primijeniti, ESLJP je istaknuo da nacionalni sudovi moraju voditi računa da odabrana mjera zadovoljava dvostruki kriterij: mora biti najprikladnija

za ostvarenje cilja koju pogođena osoba traži (pod pretpostavkom da je taj cilj opravdan) i mora biti mjera koja najmanje ograničava slobodu tiska.

Prizivni sud u Liègeu utvrdio je da je najučinkovitiji način zaštite privatnosti G.-a, bez nerazmjernog uplitanja u slobodu izražavanja podnositelja zahtjeva, bio anonimizirati članak na web stranici *Le Soir* zamjenom imena i prezimena vozača sa slovom X. S obzirom da se anonimizacija odnosi samo na ime i prezime osobe te na drugi način ne utječe na sadržaj prenesenih informacija. ESLJP se složio sa zaključkom belgijskog suda da je anonimizacija manje štetna za slobodu izražavanja od uklanjanja članka u cijelosti.

Nadalje, ESLJP je primijetio da je Prizivni sud u Liègeu ocjenjivao koje posljedice će primijenjena mjera imati na G.-a, za javnost koja ima pravo na pristup informacijama i za podnositelja zahtjeva. Zaključio je da time što je udovoljeno G.-ovom zahtjevu ne znači ujedno da svaki pojedinac ima „pravo na ponovno pisanje povijesti“, niti je omogućila „falsificiranje povijesti“ ili da je time nametnut pretjeran teret odgovornosti podnositelju zahtjeva.

Prizivni sud u Liègeu jasno je dao do znanja da od podnositelja zahtjeva nije zatraženo da ukloni članak iz arhive, već samo da elektronsku verziju učini anonimnom. Arhiva u papirnatom izdanju ostale su netaknute stoga je izvorna, neanonimizirana verzija članka još uvijek bila dostupna u tiskanom obliku i mogla ju je pregledati svaka zainteresirana osoba, čime uloga cjelovitog arhivskog zapisa nije dovedena u pitanje.

Naposljetku, ESLJP je smatrao da obveza anonimizacije spada u „dužnosti i odgovornosti“ tiska i predstavlja ograničenje koje se može nametnuti sukladno stavku 2. članku 10. Konvencije.

Sukladno tome, veliko vijeće ESLJP je utvrdilo da su belgijski sudovi pažljivo izvagali prava o kojima je riječ u skladu sa zahtjevima Konvencije. Stoga je miješanje bilo nužno u demokratskom društvu i razmjerno, te nije došlo do povrede članka 10. Konvencije.